

KYSTVERKET

Tromssa ja Finnmarkku

NOTÁHTA

Ášši: Deanus leahkki Juovlavuotna (Leirpollen) – Deanu gielda – Finnmarkku fylkkagielda – fávlli čiekŋudeapmi
Ášši nummir: 2017/1213
Beaivemea: 31.05.2017
rri:
Sáddejead dji: KYV-TF R/Arnt Edmund Ofstad
Vuostáiv áldi: Deanu gielda/Frans Eriksen

Čoahkkáigeassu máhcahagain, mat laktásit almmuhussii Juovlavutnii johtti fávlli guoskevaš lávvaráhkanbarggu álggaheamis ja lávvalánaevttohusas.

Almmuhus lávvaráhkadanbarggu álggaheamis ja lávvalánaevttohusas sáddejuvvui gulaskuddamii 13. njukčamánu 2017. Máhcahaga addima mearreáigin ásahuvvui 2. miessemánu 2017. Mearreáiggi guhkideami bivdán áššáiosolaš oassebealit leat ožžon dasa lobi.

Máhcahagat ja daidda vejolaččat laktáseaddji kommeanttat ovdanbuktojuvvojit maŋŋelabbos čoahkkáigeasu hámis. Máhcahagat leat lassin laktojuvvon ollislaččat dása áššegirjái. Čoahkkáigeassui vuollin leat válđojuvvon fárrui maiddái Kystverketa (Norgga riddolágáduš) ovdaprošeaktamuttus vuostáiváldán máhcahagat. Leat vuostáiváldán oktiibuot 16 máhcahaga.

1. Ovdaprošeaktamuttus vuostáiváldojuvvon máhcahagat,

Mii lea beivejuvvon 2. njukčamánu 2015 ja man leat sádden Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF, Deanu čázádaga guolástushálddahus), Birkestranda gilisearvi, Deanu ja birrasa mearraluossaguolástusovttastus ja Lavvonjarg Vel -ovttastus.

Reivves gulaskuddojuvvo, makkáraš váikkuhusaid plánejuvvon čiekŋudeapmi dagaha joganjálbmái. Lassin das čujuhuvvo ovdaprošektii guoskevaš raportii, mas Austhavet ovdabeale rittu govviduvvo suojeheapmen. Deanuvuonas gávdno lossa mearrajohtin, mii dovdo maiddái Deanujoga njálbmeguovllu sisosiin.

Vurrolagaid sisa guvlui fierri bárut ja seammaígásaš olggos guvlui manni rávnnjit sáhttet šaddadit garra ruossalas báruid. Birkestranda buohta dán lea ožžon áigái dat, ahte johkii lea fierran stuorra mearri eanan ja sáttu. Vai eatnama ja sáddo fierrama oažžu bissánit, joga gáddái lea vealtemehttun dahkat bánkkaid. Bánkkuid livččii buorre ráhkadit ovdal

čiekŋudanbarggu johtui bidjama. Galgá maiddái analyseret, maid váikkuhusaid Deanuvuonas Juovlavutnii johtti ođđa fávli dagaha Deanujoga njálbmái.

Lassin máhcahaga addit beroštit lánaiddahkanguovllu sajádagas. Sii čujuhit dasa, ahte ovdaprošeavttas máinnašuvvo ovtta molssaeaktun, ahte eananávdnasiid gánnehivččii bidjat oaivenjálmmádaga ovddabeallai ovttas Deanujogas vulos fievraseddji stuorra sáttomássaiguin. Jos eananávdnasat dahkkojuvvo látnan oaivenjálmmádaga ovddabeallai, dat sáhtta váikkuhit luosa goargŋumii Deanu čázadahkii. Dás sáhtášedje leat bealistic mearkkašahtti váikkuhusat mearraluossaguolástussii, Deanu čázadaga guolástussii ja earenoamážit mearrasápmelaš ja johkasápmelaš kulturárbevieruide. Sii muittuhit, ahte ovdal lánaidahkanbáikki sajádagas mearrideami galgá dahkat vuđolaš váikkuhanvuodáanalysa. Lea sивva árvvoštallat earáidge molssaeavttuid, dego lánaid dahkama eatnamii, gokčon mearralánaidahkama gátti lagašvuhtii ja nu ain.

Sin mielas fávlli čiekŋudeapmi sáhtášii váikkuhit lagašguovllu mearraluossaguolástussii, luosaid goargŋumii Deanu čázadahkii, mearrasápmelaš ja johkasápmelaš kulturárbevieruid headjumii dahje jávkamii, luonddumeahccái ja nu ain. Sii gáibidit, ahte doaibmabiju váikkuhusaiguin dahkkojuvvo ollislaš čielggadus.

Kommeanta:

Sajádatláva vuodđun leat dán muttus gárvvisteamen váikkuhanvuodáčielggadusaid, main giddejuvvo fuomášumi earet eará dasa, mo doaibmabidju váikkuha lussii, šákkožii, lottiide ja luonddumeahccái ollislaččat. Dárbbu mielde evttohuvvojit maiddá hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaibmabijuid.

Almmuhusas lávvaráhkadanbarggu álgaheamis ja lávvaoplánaevttohusas vuolggasadji lea leamašan dat, ahte lánaidahkanguovlu biddjojuvvo Deanuvutnii Stággogeaži ovddabeallai. Justa dán sajuštanbáikkis dahkkojuvvo čielggadus lávvaapseassa áigge. Proseassa oktavuodas lea árvvoštallojuvvon earáidge investerenmolssaeavttuid, main mitaluvvo oanehaččat láva govvádusas.

Birkestranda erošuvdnasuddjemis vástideaddji virgeoapmahaš lea Norgga čázadat- ja energijadoaimmahat (Norges vassdrags- og energidirektorat). Vejolaš erošuvdnasuddjen gáibida, ahte doaibmabiju čielggaduvvo maiddá Deanojoganjálmmi luonddumeahcci guoskevaš ásašusas. Erošuvdnasuddjen ii eat doaibmabidju, man gáibiduvvo Juovlavutnii johtti fávlli sajádatlávas.

Tanavassdragets fiskeforvaltning (Deanu čázadaga guolástushálddahus, TF), beivejuvvon 22. quovvamánnu 2017

Deanu čázadaga guolástushálddahus čállá, ahte jos čiekŋudandoaibmabidju ollašuhthtojuvvo, das eai oaččo leat negatiivvalaš váikkuhusat Deanu čázadaga luossamáddodagaide. Guolástushálddahus čállá ahte lea ožžon Kystverketis váriid iskkusguolástusa ollašuhthtimii Deanujoga njálmmis čakčat, dalvit ja gidđat. Iskkusguolástusain háliidit dutkat, leatgo njálmmádatguovllus anadromalaš guolit. Deanujoga njálmmis čađahuvvui firpmiin golbma iskkusguolástusa njukčamánu beallemuttus, čakčamánu loahpas ja golgotmánu loahpas 2016, goas sálašin goddojuvvui dušše beare okta guvžá (dát dáhpáhuvai čakčamánu). Iskkusguolástusa ja Deanujoga luosa ja guvžžá guoskevaš mánggaid árat dutkamusaidda vuodul loahppabohtosin bođii dat, ahte:

Go jurddašuvvo Deanu čázádaga guvžámáddodaga barggu sáhtta čadahit golggotmánu ja miessemánu álgobeale gaskasaš áigge, go fas Deanujoga luosa dáfus čiekŋudeami galgá leat čađahuvvon ovdal cuoŋománu loahpa.

Jos čiekŋudeapmi čađahuvvo golggotmánu ja cuoŋománu gaskasaš áigge, dat ii jáhku mielde váikkut mearkkašahtti dábiiguin ja njuolgadit anadromalaš luossaguliide. Lea goittotge vejolaš, ahte das leat mearkkašahtti eahpenjuolgat váikkuhusat.

Šákkoš lea hui dehálaš oassedahkki Deanujoga njálmmi ekosystemas. Dutkamušat leat čujuhan, ahte šákkoš lea mánggaid potentiálalaš sálašteddjiid, earet eará gussagoalssi, váldobiepmu. Lea árvaluvvon ahte šákkoš hábme ná ráđđejeaddji oasi daid biepmodoalus, dasgo dat lea álkimus guolli bivdit.

Norggas lea dihtosis ahte ellet vihtta earálagan šákkošlájja, muhto guolástushálddaha mielde ii leat diehtu das, mat šlájat orodit Deanujoga njálbmeguovllus. Dasgo Deanujoga njálmmi šákkošmáddodagas lea dušše rájálaš diehtu, ja dasgo guollemáddodaga mearkkašupmi Deanujoga njálmmi eallimii ja luossaveajehiid eallimii lea mearrideaddji, guollehálddahas deattuha čiekŋudeami dagahan váikkuhusaid vuđolaš kártema dehálašvuoda. Dan oktavuodas galgá dutkat, mo sáttomássaidd sirdin eret fávllis ja daid dahkan látnan Deanuvutnii váikkuhit šákkožii. Guollehálddahas lea laktán iežas máhcahakkii oažžumis lean dieđu šákkožis ja das, mo šákkoža lea bivdojuvvon árabut Deanujoga njálbmeguovllus.

Kommeanta:

Sajádatláva vuodđun leat dán muttus gárvvisteamen váikkuhanvuodačielggadusaid, main giddejuvvo fuomášumi earet eará dasa, mo doaibmabidju váikkuha lussii, šákkožii, lottiide ja luondumeahccái ollislaččat. Šákkoža guoskevaš váikkuhanvuodačielggadus vuodđuduvvá gieddebargui, mas dutkojuvvojit earet eará šákkoža orodanbáikkiid ja báikkiid, gos dat eai gávdno. Dárbbu mielde evttohuvvojit maiddá hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaibmajiid.

Jo gitta dasa leat gárvvistuvvon mánggat raporttat, main gieddahalloyuvvo rávnnjiid, sáttomássaidd sirdašuvvama ja eananávdnasiid dahkama látnan. Dát rapporta luvvet vuoddu sajádatlávvabargui ja váikkuhusaid árvoštallamii.

2. Máhcahat, mii guoská almmuhusa lávvaráhkadanbarggu johtui bidjamis ja lávvaevttohusas

2.1 Stáhta doaimmahagas ožžojuvvon máhcahat

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (Svalbárdda minerálaváriid hálddašeaddji doaimmahat, DMF), beivejuvvon 10. cuoŋománu 2017
Norggas leat stuorra minerálavárit, maid dáláservodat dárbbáša ja maid ávkkástallan sáhtta buvttadit lasseárvvu. Juovlavuonas boltojuvvo ruvkeávdnasiid, dasgo doppe lea riikkaidgaskasaččat mearkkašahtti kvartsihttagávnus. Elkem AS Tana hárbjea Norgga stuorimus kvartsihttaruvkii laktáseaddji fitnodatdoaimmama, ja mássaidd fievrrideamit dáhpáhuvet gálvofatnasiiguin. Danin fávlli johtingelbbolašvuhta ja dorvvolašvuhta leat Juovlavuona kvartsihttaruvkke ealáhusdoaimmamii dehálaččat. Svalbárdda minerálaváriid hálddašeaddji doaimmahat

gánneha fávlli jođus leahkki sajádatlávvarbarggu, eaige das leat fuomášumit ovdanbuktojuvvon lávvaplánii.

Statens vegvesen (Norgga geaidnolágádus), beivejuvvon 21. cuoŋománu 2017
Lávvaráhkadanbargu ii váikkut masage fylkkagieldda guovllus leahkki geidnui. Danin stáhta geaidnolágádusas eai leat mat ge fuomášuhttimat ovdanbuktojuvvon lávvaplánii. Lávvaráhkadanbargu ii maiddáii váikkut geaidnolágádusa surggiid guovdu ovddasvástádusguvlui.

Finnmark fylkeskommune (Finnmárkku eanangoddehálddahas), beivejuvvon 25. cuoŋománu 2017

Finnmárkku eanangoddehálddahas lea duhtavaš gárvviteamis leahkki váikkuhanvuodáčiellggadussii ja gárvvistuvvon lávvaplánii. Eanangoddehálddahas fuomášuhtta, ahte lávvaplána lea gárvvistuvvon bures. Finnmárkku eanangoddehálddahas eai leat dán muttus eará t fuomášuhttimat lávas.

Finnmárkku eanangoddehálddahas ii leat diehtu gažaldatvuloš guovllus vejolaččat leahkki automáhtalaččat ráfáiduhhton kulturárbevierročuozáhagain. Dan dihtii eanangoddehálddahas eai leat mat ge earenoamáš oppalašláváguovllu kulturárbevieruide laktáseaddji fuomášuhttimat. Eanangoddehálddahas muittuha goittotge fuolalašvuodágeatnegasvuodas (aktsohmetsplikten), man galgá čáhkadit lávvaráhkadanmearrádusaide iežas vuollesadjin. Eanangoddehálddahas evttoha, ahte kulturárbevierročuozáhagaid ja fuolalašvuodágeatnegasvuodá guoskevaš mearrádusaid hábmejuvvo čuovvovaččat:

Jos eanangierragis gávdnojit barggu oktavuodas dávvirat dahje earát luottat, mat čujuhit guovllus ovddešáiggiid doaibmami, barggu galgá gaskkalduhtti gaskkaheamet ja áššis galgá sáddet almmuhusa Finnmárkku eanangoddehálddahussii ja Sámediggái, veardit kulturárbevierrolága 8 § nubbi momeanta.
Dán almmuhusgeatnegasvuodas galgá diedihit barggu čađaheamis vástideaddji olbmuide.

Eanangoddehálddahas fuomášuhtta lassin, ahte ášši gáibida sierra cealkámuša háhkama Sámedikki biras-, guovlo- ja Finnmárkku kulturárbevierroossodagas. Lassin fuomášahttit, ahte dákkáraš dáhpáhusas galgá maiddáii háhkat sierra cealkámuša Tromssa museas. Gažaldatvuloš universitehtamusea lea čázevuloš kulturárbevierročuozáhagaid hálddašeaddji rivttes virgeoapmahaš, veardit kulturárbevierrolága 14 §.

Kommeanta:

Álmmuhus lávvaráhkadanbarggu álggaheamis ja lávvaplánaevttohusas bázii vahágis sáddekeahttá gulaskuddamii Tromssa museai. Kystverket lea leamašan oktavuodas museai ja bivdán áššis ándagassii. Museai lea addojuvvon lasseáiggi máhcahaga addimii.

Evttohus kulturárbevierročuozáhagaide ja fuolalašvuodágeatnegasvuodáide laktáseaddji mearrádussan čuovvu kulturárbevierrolága 8 §:s máinnašuvvon gáibádusa. Lágas mearriduvvon gáibádusaid eai čáhkaduvvo mearrádusaide, veardit oppalašlávaid (T-1490) guoskevaš rávvaga 6 lohku. Fuolalašvuodágeatnegasvuodha baicce máinnašuvvo láva govvádusas.

Sámediggi, beivejuvvon 26. cuoŋománu 2017

Kystverket lea ovdanbuktán fuolalaččat gárvvistuvvon lávvaplána, mas govvejuvvo ja ákkastallojuvvo plána guoskevaš doaibmabiju ja váikkuhanvuodačielggadusa fáttá. Sámediggi doallá sajádatláva man gárvvistuvvo doaibmabidjoguovllus ja váikkuhanvuodačielggadusa postiivvalažžan. Deanu luossa lea sápmelaškultuvrra guoddevaš fápmu Deanuleagis, iige luosaid vádjoleami Deanu čázadagas oaččo Sámedikki oainnu mielde badjelgeahččat dán barggus.

Lávvaplána mielde čielggadusat ráddjejuvvojit guoskat doaibmabijuid, mat sáhttet váikkuhit vilddaslussii, šákkožiidda, lottiide ja Deanojoganjálmmi luonddumeahccái. Ovttas raporttas lea juo dutkojuvvon anadromalaš guliid vejolaš dálvvi áigásaš orodeami Deanujoga njálmmis ja kártejuvvon mearrabirrasa sihke Juovlavuonas dáhpáhuvi čiekŋudeami ja lánaid dahkama. Dán muttus válmmastallamis lea raporta doaibmabiju vejolaš váikkuhusaiguin našuvnnalaš luossavutnii ja guovllu luossamáddodahkii.

Servodatekonomalaš raportta mielde šákkoš lea Deanujoga njálmmi ekosystema dehálaš oassi. Dat fállá biepmu sihke lottiide, njurjuide, luosaide ja rávduide. Jos čiekŋudeapmi váikkuha šákkošmáddodahkii, maiddá biebmogollosa earáide šlájaid báhcá vánit biepmu. Raporttas deattuhuvvo, ahte luossamáddodaga uhccun lea okta doaibmabiju dagahan vejolaš birasgoasttáduš. Áššis lea diehtu doaisttáži viehka veaháš, muhto suorggi dieđu figgojuvvo lasihit. Sámedikki ipmárdusa mielde váikkuhanvuodačielggadusa oktavuodas galgá maiddá dahkat dakkáraš "worst case scenario" -árvvoštallamiid, maid mielde Deanu luossa gillá stuorrát Deanujoga njálmmi čiekŋudeami váikkuhusain. Makkáraš hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat leat dalle oažžumis?

Váikko dákkáraš dili vuorddehahttivuoda dollojuvvo raporttain doaisttáži uhcánažžan, dán vejolašvuoda lea sivva váldit hui duođalaččat. Luossa ii leat dušše beare árvvolaš astoáiggeguolásteddjiid favoriseren guolli, muhto dat lea sápmelaškultuvrra guovddáš dahkki Deanuleagis. Doaibmabiju ollašuttima oktavuodas galgá fuolahit maiddá sápmelaškultuvrra, ealáhusa hárjeheami ja servodatlaš eallima luonduoktavuoda dorvvasteamis.

Sámediggi gáibida, ahte jođus leahkki čielggadusat guovllu našuvnnalaš luossavutnii ja luossamáddodahkii čuohcci váikkuhusaiguin vuodđuduvvá juo leahkki bivdinstatistikkaide, dutkamušdihui ja almmolaš dihtui. Sámediggi gáibida, ahte váikkuhanvuodačielggadusa vuolggasadjin dollojuvvo dutkamušbohtosiin ja hálddahušdieđus ožžojuvvon dieđu seammás go guovllu geavaheddjiid addán árbevirolaš dieđu.

Kommeanta:

Sajádatláva vuodđun leat dán muttus gárvviteamen váikkuhanvuodačielggadusaid, main giddejuvvo fuomášumi earet eará dasa, mo doaibmabidju váikkuha lussii, šákkoži, lottiide ja luonddumeahccái ollislaččat. Šákkoža guoskevaš váikkuhanvuodačielggadus vuodđuduvvá giedde bargui, mas dutkojuvvojit earet eará šákkoža orodanbáikkiid ja báikkiid, gos dat eai gávdno. Šákkoža mearkkašupmi oppa ekosystemii lea stuoris. Dán dihtii šákkoži vejolaččat čuohcci váikkuhusain lea mearkkašupmi dasa, mo earet eará luossa šaddá váikkuhusaid vuložin. Dárbbu mielde evttohuvvojit maiddá hehttejeaddji váikkuhusaid duostundoaibmabijuid.

Proseassa áigge lea dán rádjái ordnejuvvon ámággad dán proseassa gieđahalli rabas čoahkkimiid Deanu gielddas ja Juovlavuonas. Lassin Kystverket lea ordnen proseassa áigge deaivvademiid ovttas guovllu geavaheddjiiguin dahje nu priváhtta olbmuiquin go eará joavkkuiquinge. Deaivvademiin lea háliiduvvon addit proševtta guoskevaš oppalaš dieđuid muhto maiddá válmmastallat earálágan čielggadusaid. Guovllu geavaheddjiin čoggojuvvo

árbevirolaš dieđu maiddá Deanu čázadaga guolástushálddahusain dáhpáhuvi sagastallama vehkiin.

Tromsø Museum – Universitetsmuseet (Tromssa musea – Universitehtalaš musea), beivejuvvon 27. cuoŋománu 2017

Tromssa musea muihtuha, ahte buot merrii čuohecci doaibmabijuid gieđahalli materiálaid galgá sáddet Tromssa museai cealkámuša oažžuma várte. Musea gávnna, ahte dat ii maiddá ožžon dieđu plánejuvvon doaibmabijuin jagis 2012 johtui biddjojuvvon ovdaprošeavtta oktavuodas.

Vaikko doaibmabidjoguovllus eai leat dovddus kulturमितomearkkat, Tromssa musea háliida aiddostahttit, ahte guovllus eai leat goassige čađahuvvon mearraarkeologalaš dutkamušaid. Sihke čiekŋudeapmi ja čiekŋudanmássaid dahkan látnan leat viiddis doaibmabijut ja sáhttet dagahit hehttehusa čázevuloš kulturमितomearkaide. Danin Tromssa musea smiehtá ahte dahká almmuhusa das, ahte mearas leahkki prošeaktaguovllus galgá dahkat mearraarkeologalaš dutkamuša kulturárbevierrolága 9 § vuodul.

Jos fávlli bodni lea kártejuvvon mearraakustihkalaš rusttegiiguin ja ROV-tekniikkii vuodđuduvvi videobáddemiiguin, musea bivdá oažžut oaidnit dáid materiálaid vai sáhtá dahkat doaibmabiju guoskevaš mearraarkeologalaš árvoštallama.

Lánaiddahkanguovllu plánejuvvon 60–90 čikŋodat manná badjel Norgga bargosuodjalanvirgeoapmahačča (Arbeidstilsynet) mearraarkeologalaš buokčamiidda ásahan lobálaš čikŋodaga. Danin Tromssa musea bivdá prošeaktii álgán oassebeali sáddet dieđu man geavahuvvo mearraarkeologalaš árvoštallama vuodđun lánaiddahkanguovllu mearrabodnis dahkkojuvvon dahje plánavuloš kártemis. Mearrabodni ROV-tekniikkain ollašuttu juvvon mearraakustihkalaš kárten ja videobáddemat luvvet ovtta duhtadahtti vuodu dán ulbmila várte.

Kommeanta:

Fávlli mearrabodni ja lánaiddahkanguovllu lea govven Tromssas doaibmi Dykker Sentret AS jagis 2013, ja ROV-tekniikkii vuodđuduvvi lánaiddahkanguovllu kártema lea dahkan Dykknor AS suoidnemánu 2016. Museai sáddejuvvui 4. miessemánu 2017 liŋka, mas sáhtá luđet sihke filmma ja ROV-video.

Fiskeridirektoratet region Nord (Davvi guovllu guolástusdoaimmahat, FIN), beivejuvvon 2. miessemánu 2017

Doaibmabiju lea ulbmilin čađahit guovlluin, main Guolástusdoaimmahat lea dahkan registreremiid riddoguolástusa guoskevaš dieđuid vuodul. Riddoguolástusa guoskevaš dieđut gávdnojit dáppe: <http://www.fiskeridir.no/Kart>.

Guolástusdoaimmahat gávnna, ahte buohkaid doaimmahaga dahkan registreremiid lea govviduvvon lávvaplánas. Dát lea hui positiivvalaš ášši. Guolástushálddahus gáibida, ahte lávvaplánas mitaluvvo doaibmabiju váikkuhusas resurssaide ja dása registrerejuvvon guolástusdoaimmamii.

Lávvaplánas lea máinnašupmi, man mielde guovllus lea dahkkojuvvon fuomášumiid "čáhppes listu gullevaš šlájaš gonagasreappás". Guolástusdoaimmahat deattuha, ahte gonagasreappá ii galgga doallat vierisšládjan Nuorta-Finnmárkkus hálddahusa ovdanbuktima nummir 40 (2006–2007) vuodul.

Guolástus plánaguovllus lea viehka uhcánaš. Lea sávahahtti, ahte sihke eananávdnasiid lánaid dahkama ja fávlli buorideami oktavuodas álggahuvvojit dakkáraš hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmat, maiguin eastaduvvo sedimeanttaid lohtaneami bodnis. Dán ášši lea sivva máinnašit lávvaevttohusas.

Lea hui positiivvalaš, ahte Kystverket lea leamašan oktavuodas báikkálaš guolástusovttastusaide ja ahte dat leat ovttas gávdnan heivvolaš guovllu, gosa čiekŋudanávdnasiid sáhtá dahkat látnan. Guolástusdoaimmahat navdá, ahte lánaid dahkan sáhtá váikkuhit guovllus registrerejuvvon áhkacincu gođđanviidodahkii. Áhkacincu lea bivdojuvvon maŋimus jagiin dušše unnán, muhto bivdima sáhtá navdit lassánit, go áhkacincu bivdima lea ulbmilin váldit Mc-sertifiserema (Marine Stewardship Council prográmma) birii.

Finnmárkkus leat registrerejuvvon mánggat áhkacincu gođđanviidodagat. Guolástusdoaimmahat ii sáhte dadjat maidege das, mii lea Stággogeaži gođđanviidodaga árvu áhkacincuid earáid gođđanviidodagaid hárrái.

Deanuvuona sisosiid gođđanviidodagaid ja guolástusdoaimmama registreremiid vuođul lánaiddahkanguovlu lea buoremus molssaeaktu, go vuhtiiváldojuvvo Guolástusdoaimmahaga suodjalangeatnegasvuođa birii gullelaš eavttuid. Doaimbajiu váikkuhusguovllu birii gárti áhkacincu gođđanviidodat lea smávis ja dušše okta mánggain, nuba Guolástusdoaimmahagas ii leat miige dan vuostá, ahte lánaiddahkanguovlu biddjojuvvo evttohuvvon báikái. Lea sávahahtti, ahte eananávdnasiid ii dahkkojuvvo látnan gođđanáigge.

Kommeanta:

Árvvoštallamat doaimbajiu váikkuhusaiguin resurssaide ja guolástusdoaimmamii dahkkojuvvojit láva govvádusa logus, mas gieđahallojuvvo láva váikkuhusaid. Sajádatláva vuođđun leat dán muttus gárvvisteamen váikkuhanvuođačielggadusaid, main giddejuvvo fuomášumi earet eará dasa, mo doaimbajidju váikkuha lussii, šákkožii, lottiide ja luondumeahccái ollislaččat. Šákkoža guoskevaš váikkuhanvuođačielggadus vuođđuduvvá giedde bargui, mas dutkojuvvojit earet eará šákkoža orodanbáikkiid ja báikkiid, gos dat eai gávdno. Dárbbu mielde evttohuvvojit maidái hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimbajuid.

Lávvaoplánaevttohusa 5.6.2 logus gávnnavuvvo, ahte gonagasreappá dollojuvvo Nuorta-Finnmárkkus ekonomalaš resursan.

Suopmelaš-norgalaš rádječáhcekommišuvdna, beivejuvvon 8. miessemánu 2017

Kommišuvdna váldá positiivvalaččat dan, ahte láva- ja čielggadusbargui áshuvvojit dál lávvaoplánas čielggas rámmat. Lávvaoplánas meroštallojuvvo earet eará, mo doaimbajiu birasváikkuhusaid čielggaduvvo. Dát addá eará čanasjoavkkuide vejolašvuođa oahpásmuvvat čielggadusbargui ja veahkehit das.

Kommišuvdna háliida dán lassin deattuhit, ahte plánavuloš váikkuhanvuođačielggadusaid galget addit dieđu ja muitalit buot plánejuvvon doaimbajuid váikkuhusain:

- Oktasaš luossa- ja guvžámáddodagaid guliid sturrodar oppa eallima áigge.
- šákkošmáddodahkii, dasgo šákkoš lea ekosystema čoavddašládja.
- Daid galgá maidái deavdit čáhceásahusas ja EU čáhcerámmadirektiivvas áshuvvon čielggadusgáibadusaid.

Čielggadusaid galgá lassin addit vástádusaid gažaldahkii, maid vejolaš hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimmaid lea áigumuššan heivehit, juos doaibmabijut váikkuiht hehtejeaddji dábiiguin ovdalis máinnašuvvon osiide.

Rádječáhcekommisjuvna čujuha máhcahagastis maiddái jagis 2013 addán ávžžuhusaidasas, maid mielde virgeoapmahaččaid galggašii analyseret birasváikkuhusaid buriin áiggiin ovdal čieknudeami johtui bidjama guoskevaš vejolaš mearrádusa dahkama.

Kommeanta:

Sajádatláva vuodđun leat gárvviteamen váikkuhanvuodáčielggadusaid, main giddejuvvo fuomášumi eret eará dasa, mo doaibmabidju váikkuha lussii, šákkožii, lottiide ja luonddumeahccái ollislaččat. Dárbbu mielde evttohuvvojit maiddái hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaimbajuid.

Čáhceásahusa 12 paragrafa heiveheami galgá árvoštallat dalle, go dahkkojuvvo ovttaskas mearrádusaid ođđa doaibmabijuid guoskevaš dahje dakkáraš čázadahkii váikkuheaddji ođđa doaimmain, mat sáhtášedje riskeret birasulbmiliid ollašuvvama dahje heajudit čázadaga dili. Dát árvoštallan dahkkojuvvo láva govvádusa logus, mas gieđahallojuvvo láva váikkuhusaid.

Tromssa musea, beivejuvvon 10. miessemánu 2017

Fávlli ja lánaiddahkanbáikki guoskevaš dokumeanta sáddejuvvui museai 4. miessemánu 2017. Tromssa musea geahččá, ahte dát dokumeanta luovvá duhtadahtti vuoddu mearraarkeologalaš cealkámuša addimii. Dokumeanta sisttisoallá videobáddemiid, maid leat bargan sihke fávlli buokčandárkkisteami dahkan Tromsø Dykker Sentret jagis 2013 ja ROV-teknihkain lánaiddahkanguovllu govven Dykknor AS suoidnemánus 2016.

Musea lea mannan buot videobáddemiid čađa, iige báddemiin oidnon automáhtalaččat suodjalanvuloš kulturmuitomearkkat dahje earát kulturhistorjjálaččat mearkkašahhti gávdnosat. Ožžojuvvon dokumeantaid vuodul sáhtá navdit, ahte doaibmabidjoguovlluin eai jur gávdno seailuheami gáibideaddji kulturárbevierročuozáhagat. Danin Tromssa museas eai leat ollege fuomášuhtimat plánejuvvon doaibmabijuide dahje lávvaevttohusii.

Kystverket – kystforvaltning (Norgga riddolágádus – riddohálddahas) beivejuvvon 11. miessemánu 2017

Riddohálddahusa mielas lávvaoplána lea bures gárvvistuvvon. Lassin dat doallá dehálažžan, ahte buot árabut dohkkehuvvon lávat ja lávvaokumeanttat heivehuvvojit oktii nu, ahte guovllu geavaheapmi lea ovttáčilggolaš ja ovttalágán. Riddohálddahas bivdá maiddái árvoštallat, leago lávvaoplánas dárbbášlaš máinnašit sierra dan, ahte lánaiddahkanguovllu vuodđudeami várte galgá ohcat lobi hámman- ja fávlelága vuodul (veardit 3.4 ja 3.5 lohku).

Kommeanta:

Lávvaoplána 3.6 logus gávnnavuvvo čielgasit, ahte lánaiddahkanbáikkiid vuodđudeapmi gáibida lobi ohcama hámman- ja fávlelága vuodul.

Fylkesmannen i Finnmark (Finnmárkku leanastivra), beaiváduvvon 29. miessemánu 2017

Leanastivra almmuha leat luonddusuodjalanlága vástoeiseváldi Leanastivra čállá lassin 29.5.2017 beivejuvvon reivvestis dahkan doaibmabijut guoskevaš álgoárvoštallama suodjalanásahusa ektui. Hálddahasorgána sáhtá meroštallat dán barggu guoskevaš eavttuid.

Leanaráđđehus ii goittotge oainne dál ožžojun dieđuid reahkkát eavttuid ásaheami ektui. Dan dihtii eavttuid lea mihttomearri ásahtit čieknudanlohpeohcamuša oktavuodas čieknudan- ja látnan dahkan ásahusa 22 logu ja nuoskkideami eastadeamis addojuvvon lága 11 §:a vuodul. Dát ohcamuš gieđahallo dohkkehuvvon láva dahje lávvaspiehkkaseami vuodul.

Leanastivra mielas lávvalánas galgá čilget oanehaččat almmuhuvvon lávvalbarggu ja váikkuhusčielggadusa ja našuvnnalaš birasgaskavuođamihttomeriid gaskavuoda. Guovlluhálddaha ja vánddardandoaimma guoskevaš birasmihttomearit leat meroštallojuvvon ráđđehusa evttohusain (St.meld.) nr 26 (2006–2007), ráđđehusa birassuodjalanpolitihkka ja váldegotti birrasa dilli ja ráđđehusa evttohusas nr 14 (2015–2016) – Natur for livet, Norgga luonddu ja mánggahámatvuoda doaimmaprográmma. Dát bohtá das, ahte lávvalána lea earret eará luotehahti vuoddu áššáigullevaš virgeoapmahačča dahkan árvoštallamii das sáhttágo doaimbaidju lea ruossalasvuodas našuvnnalaš dahje dehálaš guvllolaš ovdduiguin.

Leanastivra muittuha guvllolaš ja gieđdalaš plánema guoskevaš našuvnnalaš mihttomeriin, mat dohkkehuvvojedje 12. geassemánu 2015. Dáid mihttomeriid galgá doallat eanageavahan- ja huksenlágas čuvvon lávvalbarggu vuolggasadjin. Leanastivra čujuha maiddái eanageavahan- ja huksenlága 3-1 §:ii, láhkii vuodduvvan plánema doaimmat ja oainnut. Leanastivra bivdá, ahte našuvnnalaš mihttomearit máinnašuvvojit lávvalánas.

Leanastivra árvoštallama mielde ii reahkká, ahte váikkuhusčielggadusa oktavuodas ávkástallat dušše dálá dieđu. Lávvalánas galgá gáibidit ođđa kártemiid dahkama, vrd. váikkuhusčielggadusaid guoskevaš ásahusa 9 §:n 1 momenta.

Leanastivrá čállá ain, ahte váikkuhusčielggadus galgá leat luonddus dáfus dakkár, ahte dat sáhttá dahkat duhtadahtti vuoddu luonddu mánggahámatvuodálága birasvuoigatvuodalaš prinsihpaid čuvvon árvoštallamiidda ja deattuheapmái. Galgá maiddái buktit oidnosii, mo váikkuhusat čuhcet vejolašvuhit fáhtet luonddutiippaide ja šlájaide ásuuvvon hálddahaslaš mihttomeriid, vrd. luonddu mánggahámatvuodálága 4 ja 5 §. Leanastivra bivdá dáid oainnuid ovdan buktima lávvalána juoga vuogas čuoggás. Dát oaiivilda earret eará dan, ahte das galgá govvidit, mo lávva sáhttá váikkuhit primára sajis lean šlájaide, Norgga rukses listtus jagi 2015 lean šlájaide, Norgga luonddutiippaid rukses listtus jagi 2011 lean guvllolaččat ja našuvnnalaččat dehálaš luonddutiippaide jna. Dáidda šlájaide ja luonddutiippaide čuohcán váikkuhusa galgá árvoštallat dan oppalašnoađuheami mielde, masa dat leat sorjavaččat dál dahje bohttevuodas.

Leanastivra čujuha maiddái joavkoreivvestis T-2/16, man fáddán lei “Birrasii laktásan našuvnnalaš ja dehálaš guvllolaš ovddut – birashálddaha vuostečuoččuhusmeannudeapmi”. Das bohtá ovdan, ahte vuostečuoččuhusa galgá árvoštallat, go guovllu evttohuuvon ođđa ávkástallanvuohki dahká hehttehusa earret eará ovdalis máinnašuvvon šlájaide ja luonddutiippaide. Vai luonddu mánggahámatvuhtii hehttehusa dahkan guovlluin ožžojuvvo dievaslaš oppalašgovva, leanastivra ávžžuha joavkoreivvi T-2/16 oahpásmuvvama.

Leanastivra bivdá, ahte oppalašlávvi laktásan bohttevaš barggu vuolggasadjin adnojuvvo ráva “Luonddu mánggahámatvuodáláhka, II lohku, suvdilis ávkástallama guoskevaš mearrádusat” (T-1554 B). Leanastivra čállá ain, ahte diehtovuđđosaš hálddašeapmái (8 §) ja várrugasvuodaprinsihpa heiveheapmái (9 §) ásuuvvon gáibádusaid mielde doaimbajiide ii galgga addit lobi dalle, go dat vejolaččat leat ruossalasvuodas luonddu

máŋggahámatvuodain, jus lohpeášši oktavuodas ii lea váldojuvvon doarvá vuhtii servodatlaš oainnuid (vrd. luonddu máŋggahámatvuodálága 14 §).

Leanastivra čujuha dasa, ahte lávaplánaevttohusa 7 logus “Váikkuhusčielggadusaid fáddá” lea gávnnavuvvon, ahte eanadatgovva ii leat dehálaš fáddáguovlu dán oktavuodas. Leanastivra lea seammá oaivilis čiekŋudeami dáfus, muhto atná eavttuhis dehálažžan dan, ahte eanadatgovva visualiserejuvvo nu, ahte váldojit vuhtii mearramearokat.

Leanastivra čállá ain, ahte čiekŋudeapmi lea plánejuvvon čađahuvvot skábmamánu ja guovvamánu gaskkas, goas dán guovllus leat erenomáš olu dálvadan mearralottiit dego haŋŋá, hávda ja áhpehávda. Bioforsk lea árabut dahkan lottiid rehkenastima Deanunjálmme luonddumeahcis. Rehkenastimat dahkkojuvvojedje čakčamánu 2011 ja borgemánu 212 gaskkas čuovvovaš báikkiin: Stánjanasnjárga, Suoidnesuolu, Duvttanjárga, Gollasuolu ja Gálbenjárga.

Aitosaš čiekŋudeapmi hehte dálvadan loddešlájaid eallima, muhto das sáhtte boahit maiddá eanet bissovaš negatiivva váikkuhusat. Negatiivva váikkuhus čiekŋudanguovllus ja mearabotnis eallán šlájaid sáhtá ollit vahátlaččat maiddá bárbmolottiide, mat ávkkástallet luonddumeahci vuoiŋnastan ja boradanguovllun eará jagiáiggiid. Lassin dát guoská maiddá mearranjččehasaid dego geađgenjurjo (*Phoca vitulina*) ja ránesjurjo (*Halichoerus grypus*). Leanastivra muittuha, ahte geađgenjuorju lea klassifiserejuvvon Norgga rukses listui áitojuvvon šládjan (VU).

Leanastivra fuomášahtá, ahte Deanu čázadagas oalgejogainis ellet máŋggat iešlágalaš luossanálit. Oppalaččat geahčadettiin Deanu gođđannáli ja bivdopotensiála atnet hui fuotnin (Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, Norgga luossanáliid dikšuma dieđalaš lávdegoddi 5–2017). Deanu luosat (*Salmo salar*) ja guvžžát (*Salmo trutta*) leat muhtumin joganjálmmi guovllus. Guvžá borra šákkoža ja eará Deanunjálmme sádduin eallán sálašealliid.

Juovlajohka golgá Juovlavuona vuđđui. Johka muddejuvvo čáhcefámu buvttadeapmin. Čázadagain deivet maiddá luosa, guvžžá ja vallasa (*Salvelinus alpinus*). Guolit vádjolit čázadagas eret Juovlavuona bokte ain Deanuvutnii. Lávvonjárbohki siskko- ja olggobeale guovllut leat Juovlajogas vuolgán guvžžáid ja vallasiid dehálaš boranguovllut.

Leanaráđdehus govvida šákkoža (*Ammodytes* spp.) mearraguollešládjan lohkan guollin, mii dihtto olles Norgga rittu guovllus. Šládja eallá sáttobotni čáziin. Vuoiŋnastettiin šákkoš čakŋá sáttobodnái. Loahppačavčča ja dálvit šákkoš lea vuoinnasteamin sáttobodnis guhkit áigge. Dan gođđu lea maŋŋit čakčat dahje dálvit. Manit darvánit gođu maŋŋá sunstráhtii ja báhcet bodnái. Šákkoš lea Deanunjálmme eará guliid ja mearralottiid deháleamos sálašealli, nuba dan sáhtá atnit čoavddašládjan.

Váikkuhusčielggadusas galgá oidnot čielgasit, mat šlájat ja luondduárvvut lávva- ja váikkuhusguovllus leat. Dát gáibida dálá diđolašvuoda ávkkástallama ja ođđa kártemiid dahkama. Lea maiddá dehálaš árvvoštallat konkrehtalaččat, mo plánejuvvon doaimmat sáhttet váikkuhit luonddu máŋggahámatvuhtii, vrd. luonddu máŋggahámatvuoda hálddahaslaš mihttomearit, 4 ja 5 §.

Leanaráđdehus háliida dán oktavuodas deattuhit ahte lea hui dehálaš dahkat šákkožii čuohean vejolaš váikkuhusaid guoskevaš vuđolaš kártema ja árvvoštallama, go dat lea čoavddasajis Deanunjálmme ja Juovlavuonas eallán eatnatlohkosaš guolle- ja loddešlájaid sálašeallin.

Lávaplánas galgá čielggadit buot doaimmas šaddan eai-akuhta bázahusat ja doaimmas bohtán fáhkkes bázahusaid vejolaččat dagahan čuovvumušat.

Eanavuodu ja čázi nuoskuma dáfus leanastivra gáibida nu vuđolaččat dahkkon váikkuhusčielggadusa, ahte dat deavdá birasdoaimmahaga (Miljødirektoratet) Bázahuslohpeohcamuša gieđahallamii ásahan gáibádusaid. Dán oktavuodas čujuhat rávvagii M-350.

Leanastivra čujuha maiddái čáhceásahusa 12 §:ii ja dasa, ahte fidnui álgán galgá dahkat árvoštallama das, man čázádahkii sáhtta čuohcat dakkár váikkuhusat, ahte daid ekologalaš dahje kemijalaš dilli hedjona.

Váikkuhusčielggadusain galgá oidnot čielgasit, makkár vejolaš váikkuhusat doaimmain leat čáhcebirrasa sierra oassesurggiide. Nuppiiguin sániiguin galgá čielggadit, makkár váikkuhusat bohtet čiekŋudeamis ja lánaid leikemis, doaibmabidjomuttu áigge nuoskumis ja dämpajohtalusa nuppástuvvamis ja dan oktavuodas šaddan bázahusain.

Čielggadusas galgá guorahallat, makkár hehttenváikkuhusaid láivudan doaimmaide doaibmabidjomuttus sáhtta álgit.

Loahpas leanastivra čujuha oppalašláva gárvvisteapmái laktásan áššáigullelaš rávvagiidda, luonddu mánggahámatvuodálága 8–12 §:ii ja lávvakártta kvalitehtasihkkarastimii. Leanastivra muittuha vel, ahte buot riska- ja raššivuodaaanalysa oktavuodas identifiserejuvvon čuovvun- ja láivudandoaimmaid galgá bidjat sisa lávvamearrádusaide.

Kommeanta:

Leanastivra čállá leat dahkan luonddumeahcis doaibmabidjui guoskevaš álgoárvoštallama. Kystverket ii ane leanastivra reivve álgoárvoštallamin das, gullágo doaibmabiju suodjalanmearrádusaid V čuoggá 8 vuollečuoggá birii vai galgágo doaibmabiju gieđahallat luonddu mánggahámatvuodálága 48 §:a mielde. Reivves ii daddjo maidige das, ahte árvoštallamat leat álgoárvoštallamat.

Leanastivra čujuha sihke lávvabarggu álggahanalmuhussii laktásan máhcahahkii ja reivves, mas doaibmabiju leat árvoštallan suodjalanásahusa vuodul, čiekŋudan- ja lánaid leiken ásahusa 22 lohku. Navdit, ahte leanastivra oaivvilda dán oktavuodas mearas ja čázádagas čađahuvvon čiekŋudeami ja lánaid dahkama guoskevaš nuoskuma eastadeapmin addojuvvon ásahusa (forurensningsforskriften) 22 logu. Áddet, ahte čiekŋudeami vejolaš eavttut meroštallojuvvojit nuoskuma eastadeapmin addojuvvon ásahusa (forurensningsforskriften) 22 logu čuvvon ohcamuša gieđahallama oktavuodas.

Leanastivra sávvá, ahte lávvaplánas čielgejuvvo almmuhuvvon plánabarggu ja našuvnnalaš birasmihttomeriid gaskavuodá nu, ahte áššáigullelaš eiseválddit sáhttet árvoštallat, sáhttágo doaibmabidju leat ruossalasvuodas našuvnnalaš dahje dehálaš guvllolaš ovdduiguin. Kystverket ii ane dán dárbblašžžan. Leat lávvaplánaevttohusas buktán ovdan čielgasit, ahte lávvabargu sáhtta dahkat hehttehusa Deanunjálmii luonddumeahccái, Detnui našuvnnalaš luossačázádahkan ja Deanuvutnii našuvnnalaš luossavuotna. Dán duogáža vuostá ii sáhte leat eahpádusge das, ahte doaibmabidju sáhtta leat ruossalasvuodas našuvnnalaš dahje dehálaš guvllolaš ovdduiguin.

Kystverket váldá vuhtii, ahte leanastivra sávvá lávvaplánii váldot mielde čuoggá, mas máinnašuvvo guvllolaš ja gielddalaš plánnemii ásahuvvon našuvnnalaš mihttomeriid. Dat biddjo sisa 3 lohku, mas gieđahallat lávvabarggu rámmaid ja háltelinnjaid.

Leanastivra čállá earret eará, ahte lávvaplánas galgá gáibidit ođđa kárttaid dahkama, ja čujuha dan oktavuodas váikkuhusčielggadusa guoskevaš ásahusa 9 §:ii. Kystverketii ii leat čielgan, maid leanaráđdehus oaivvilda dán oktavuodas.. Lávvaplánaevttohusas leat logahallan sierranas raporttaid, maid fidnu áigge leat jo gárvvistan. Stuorámus oassi dáin raporttain vuodđuduvvá gieddebargui dahjege ođđa kártemiidda. Leat ovdamearkan gárvvistan njeallje mearrakártema gieddahallan raportta, maid vuodđun leat dán prošeavtta oktavuodas dahkkon gieddebarggut. Lassin dál lea jođus luonddubirrasa guoskevaš váikkuhusčielggadus, mii guoská earret eará šákkoža ja luosa ja man oktavuodas maidái dahkkojit šákkoža guoskevaš gieddedutkamušat raportta vuodđun. Dát govviduvvo dárkilut lávvaplánaevttohusa 7 logus.

Leanastivra čujuheapmi váikkuhusčielggadusaid guoskevaš ásahusa 9 §:ii lea feaillalaš. Dát 9 §:a guoská lassečielggadusaid mat dahkkojuvvojit lávvaevttohusa váikkuhusaid kárten gullamiid ja almmolaš dárkkistusaid oktavuodas. Dain ii leat gáibiduvvon ođđa kártemiid dahkama.

Leanastivra bivdá maidái luonddu mánggahámatvuodálága 4 ja 5 §:ain máinnašuvvon háltelinnjáid ovdan loktema lávvaplánema muhtun heivvolaš čuoggás. Kystverket ii ane dán vuogálažžan. Luonddu mánggahámatvuodálága 7 §:s čuovvu, ahte almmolaš virgeoapmahašdoaimma hárjeheami háltelinnjáid dollojit seammá lága 8–12 §:a birasvuoigatvuodalaš prinsihpaid. Dát prinsihpat leat ášši gieddahallama guoskevaš njuolggadusat, maiguin sihkkarastit luonddu mánggahámatvuodá vuhtii váldima luonddu guoskevaš eisevádedoaimma oktavuodas. Dát prinsihpaid galgá ovttas 4 ja 5 §:a hálldahuslaš mihtomeriiguin váldit vuhtii suorgeguoavdasaš njuolggadusain sihke eanageavahan- ja huksenlága mielde dahkkon árvvoštallamiin. Luonddu mánggahámatvuodálága 8-12 §:a čuvvon árvvoštallamat sihke 4 ja 5 §:a hálldahuslaš mihtomearit váldojuvvojit sisa láva govvádusa lohku, mas gieddahallet lávvaevttohusa váikkuhusaid.

Leanastivra máinnaša luonddu mánggahámatvuodálága ha luonddu mánggahámatvuodá deattuheami servodatlaš oainnuid ektui ja čujuha dan oktavuodas luonddu mánggahámatvuodálága 14 §:ii. Kystverket fuomášuhtá, ahte dán mearrádusas lea mearkkašupmi dušše luonddu mánggahámatvuodálága mielde dahkkon mearrádusaide. Earálagan servodatlaš ovddut vihkkejuvvojit gaskaneaset ovttaskas lága mielde dáhpáhuvvan oppalašárvvoštallama vuodul. Dán áššis heivehit eanageavahan- ja huksenlága.

Leanaráđdehus lea máhcahagas čujuhan maidái joavkoreivii T-2/16, man fáddán lea "Birashálddahussuorgái gullelaš našuvnnalaš ja dehálaš guvllolaš ovddut – birashálddahusa vuostečuoččuhusmeannudeapmi". Kystverket oaivila mielde čujuheapmi joavkoreivii lea addojuvvon dušše diehtun, iige leanastivra almmut dáinna čujuhemiin vejolaš vuostecealkámušastis.

Ođđa mearramearkkaid visualiserema dárbu árvvoštallo proseassa áigge.

Kystverket váldá vuhtii, ahte Bioforsk lea dahkan lottiid rehkenastima Deanunjálmmi luonddumeahcis čakčamánu 2011 ja borgemanu 2012 gaskkas. Leanastivra čállá, ahte barggu lea dárkkuhus dahkat njukčamánu ja guovvamánu gaskkas. Vel ii leat čielggas goas buoridanbarggu lea dárkkuhus čađahit. Dán áššái lea buorre váldit beali mañjelut muttus.

Leanastivra čállá, ahte geađgenjuorju (Phoca vitulina) lea klassifiserejuvvon Norgga rukses listui áitojuvvon šládjan (VU). Dát ii doala deaivása. Šlája stáhtus lea Norgga rukses listtus jagi 2015 eallinfámolaš (LC).

Leanastivra čállá, ahte lávvaplánas galgá čielggadit “doaimmas boahtán ii-akuhta bázahusat ja doaimmas čuvvon fáhkkes bázahusaid vejolaččat mielddisbuktá čuovvumušat”. Kystverketii lea eahpečielggas maid leanastivra oaivvilda dáinna. Merrii kártan bázahusaid riska kártejuvvo riska ja raššivuođanalysas, ja ášši guorahallo lunddolaččat maiddái čáhceásahusa 12 §:a gáibidan árvvoštallamiid oktavuođas. Čáhceásahusa 12 §:a gáibidan árvvoštallamat bohtet ovdan láva govvádusa logus, mas gieđahallet lávvaevttohusa váikkuhusaid.

Čáhcebirrasis eai gárvvis sierra váikkuhusčielggadusa. Dát oassesuorgi gullá earret eará šákkožii ja lussii čuočcán árvvoštallamiidda. Čáhcebirrasii čuočcan váikkuhusaid áiccalmahttet maiddái láva govvádusa logus, mas gieđahallet lávvaevttohusa váikkuhusaid.

Riska- ja raššodatanalysas oktavuođas vejolaččat identifiserejuvvon čuovvun- ja láivudandoaimmat biddjojit sisa dárbašlaš lávvamearrádusaide

2.2 Eará hálddahasorgánain, duktáeaggádiin ja priváhta olbmuiin boahtán máhcahagat

Jan Atle Samuelson, beaiváduvvon 26. cuonománus 2017

Samuelson oamasta giddodaga Stangneset, eanaregisttarnummer 25, giddodatregisttarnummer 17, ja dasa gullevaš luossabivdobáikki T.N.100. Jus Stánganasnjárgga ovddabeallái ja davábeallái leikejuvvojit stuorra mearit čiekŋudanmássat, son ballá guolástanbáikki vaháguvvat ja seammás giddodaga árvvu hedjonit. Son fuomášuhtá maiddái ahte báikái lea stellejuvvon giddes giddenboija.

Jus čiekŋudanmássaidd látnan leiken dahká vahága ja hehte guollebivddu hárjeheami, son navdá Kystverketa dahje eará beliid máksit das buhtadusa. Su mielde evttohuvvon látnaguovvluid sajušteapmi lea eahpeoiddolaš gátti lagašvuođa ja guovllu garra rávnnjiid dihtii. Su oaivila mielde mássaidd livččii buoret leiket guhkkelebbui vutnii.

Kommeanta:

Lávva barggu álggaheami ja lávvaevttohusas almmuheami oktavuođas leat atnán vuolggasadji látnasajiid sajusteami Deanuvuona Stánganasnjárgga ovddabeallái. Justa dán sajuštanbáikkis dahkkojuvvo čielggadus lávvaproseassa áigge. Proseassa oktavuođas lea árvvoštallojuvvon earáidige investerenmolssaeavttuid, main muitaluvvo oanehaččat láva govvádusas.

Jus mássaidd látnan leiken dahkko Stánganasnjárgga ovdda beallái, Kystverket geavvá áššáigullelaš áššeeaggádii ságastallama giddenbojjaid ja bojjaid vejolaš sirdimis.

Steve Samuelson, beaiváduvvon 28. cuonománus 2017

Son lea Stánganasnjárgga giddodaga nubbi oamasteaddji, geas lea priváhta guolástanbáiki áibbas njárgga davábealde. Oamasteaddjit ballet, ahte dušše moadde čuohte mehtera Stánganasnjárgga davábealde lean látnabáiki sáhtašii rievdadit báikkálaš

mearra- ja čáhcerávnnjiid ja nie deatálaččat vaháguhttit sin oamastan guolástanbáikki. Sii leat maiddá viehka sihkkarat das, ahte čiekŋudanmássaid látnabarggu áigge šaddá nu olu báikkálaš hehttehus, ahte dat sáhtašii duššadit guolástanbáikki dahje heajudit dan šlájá. Dan dihtii sii bivdet látnabáikki sirdima olu davvelii. Son deattuha, ahte háliidit dárbbášettiin gáibidit buhtadusa guolástanbáikki sálažiid massimis ja nu giddodaga árvvu njiedjamis.

Son háliida maiddá deattuhit, ahte Juovlavutnii dolvon fávlli buorideapmi orro dán muttus huššojuvvon. Son čujuha lassin Juovlavuona kvarsihhtaruvkke guoskevaš oppalašlávnbargui ja deattuha, ahte vel ii leat dahkkon mearrádus das, ahte kavrsihhtaruvke oaččošii lasi roggamii dárbbášan guovlluid. Ravdda rádjai leat maiddá mannan jus, Juovlavutnii dolvon fávlli buorideapmái duššadit olu almmolaš ruđaid, man dihtii buot doaimmaid bealuštan ákkastallamat sáhttet luovvanit.

Kommeanta:

Lávnbarggu álggaheami ja lánvaevttohusas almmuheami oktavuodas leat atnán vuolggasadji látnasajiid sajusteami Deanuvuona Stánnganasnjárgga ovddabeallái. Justa dán sajuštanbáikkis dahkkojuvvo čielggadus lánvaproseassa áigge. Proseassa oktavuodas lea árvvoštallojuvvon earáidge investerenmolssaeavttuid, main muitaluvvo oanehaččat láva govvdusas.

Proseassa áigge leat čielggadan maiddá rávnnjiid. Doaisttáži mihkkige ii leat čujuhan dasa, ahte Stánnganasnjárgga ovdda beale rávnnjiit rievddašedje báikkálaččat čiekŋudanmássaid leikema dihtii.

Juovlavutnii dolvon fávlli buorideapmi lea oassi Deanuvutnii dolvon fávlli buoridanbargguin. Kystverket lea dohkkehan strategiija, man mielde govdu mearramearkkat molsojuvvojit giddes mearkkaide. Mearramearkkaid leat molson jo jagiid áigge prioriserejuvvon dorvvolašvuodadoaibman.

Dorvvolaš mearajohtima sihkkarastima várás Norgga čáziin ja fáhkkes bázahusaid dahkan birasvaháigiid eastin gullet Kystverketa doaimma váldomihttomeriide. Dálá dilis fávllis dahká riskkaid Elkem ráktafanajohtalus.

Tanavassdragets fiskeforvaltning (Deanu čázádaga guolástushálddahuš, TF), beivejuvvon 4. quovvamánu 2017

Guolástanhálddahuš lea duđavaš gárvvisteami vuollásaš sajádatláva ja váikkuhusčielggadussii. Guolástanhálddahuš deattuha, ahte čiekŋudeami ii sáhte dohkkehit, jus váikkuhusčielggadus čujuha váikkuhusa čuohtit luossanállái. Lassin dat čállá, ahte áigodagas 2017 bohtá fápmui Deanu guolástansoahpamuš. Báikkálaš vuogatuodahálddašeaddjiid guolástanmearit leat gáržon čielgasit. Maiddá turismaguollebivdiid guolástanvejolašvuodát leat hedjonan čielgasit, ja dát guollebivdu lea Guolástanhálddahuš deháleamos sisabohtu. Muddemiin leat háliidan ealáskahttit Deanu čázádagas hedjonan luossanáliid. Luossanáliide čuohtán negatiivva váikkuhusat ollet sihke Deanuleagis guolástanárbbi joatkinvejolašvuodaide ja Nu Norgga dego Suomage rájá bealde doaimman dakkár fitnodagaid áigáibohtui, maid Leahkin lea luosa veagas.

Guolástanhálddahuš atná gaskavuoda krihtalaččat dakkár čiekŋudeapmái, man gártet jáhkkimis ođasmahttit muhtun dihto áiggi áigegaskkaid maŋná. Deanu mielde fievrásit olu sáddot joganjálbmái. Dat lea eret earret eará Birkstrand bokte dahkkon roggamiin. Birkestrand bokte roggojuvvon sáttu dahká Guolástanhálddahuš mielde mearkkašahhti oasi Deanu njálbmeguovllu sáttofievriddemiin. Guolástanhálddahuš mielas čiekŋudemiid álggaheapmi gáibida, ahte Birkestrandas dáhpáhuvvan sáddo roggan ráddjejuvvo. Danin Guolástanhálddahuš geahččá ahte Birkestrand gáddebáŋkka dahkan livččii okta oassi fávlli

čiekŋudanfidnus. Guolástanhálddaha mielas Kystverket lea lassin geatnegas ákkastallat vuđoleappot, manin luonddumeahcis lea dárbu álggahit ná viiddis doaimma. Prošeavtta ollašuvvama sajis lea sivva joatkit ovddeš vuogi mielde.

Kommeanta:

Láva govvádus čilgejuvvo manin dát doaimbaidju lea dárbblaš

Juovlavuona fávlli buoridanfidnu gullá Deanuvutnii johtán fávlli buorideapmái Kystverket lea dohkkehan strategiija, man mielde govdu mearramearkkat molsojuvvojit giddes mearkkaide. Mearramearkkaid leat molson jo jagiid áigge prioriserejuvvon dorvvolašvuodadoaimman.

Dorvvolaš mearajohtima sihkkarastima várás Norgga čáziin ja fáhkkes bázahusaid dahkan birasvaháigiid eastin gullet Kystverketa doaimma váldomihttomeriide. Dálá dilis fávllis dahká riskkaid Elkem ráktafanasjohtalus. Doarvái buori dorvvolašvuodadási ii sáhte fáhtet almmá dáid dárbblaš doaimmaid.

Birkestranda erošuvdnasuddjemis vástideaddji virgeoapmahaš lea Norgga čázádat- ja energijadoaimmahat (Norges vassdrags- og energidirektorat). Vejolaš erošuvdnasuddjen gáibida, ahte doaimbaidju čielggaduvvo maiddá Deanojoganjálmmi luonddumeahcci guoskevaš ášahusas. Erošuvdna suddjen ii gáibiduvvo.

Norsk ornitologisk forening (Norgga loddediedalaš searvu, NOF) ja Sabima-birasorganišuvdna, beaiváduvvon 2. miessemánu 2015

NOF ja Sabima leat čuvvon ášši ovdáneapmai jo guhkká ja bivdán deaivadeami eiseválddiiguin. Sii leat gávnnahan oaivilis Ramsar-soahpamuša, EU:a čáhcerápmadirektiivva geatnegasvuodaide. NOF ja Sabima leaba krihtalaččat stáhta bušeahhtaváriid geavaheamis dán fidnu.

NOF ja Sabima geahččabam ahte soaimbaidju oktavuodas dahkkon čiekŋudeapmi lea olu viiddit go dárbblaš čiekŋudeapmi luonddumeahcis. Daid mielas sáhka lea áibbas ođđa doaimbaidjus, mii gáibida spehkastalobi. Dakkár spehkastalohpi lea álo manjimus vuohki. Dat čujuhit ain dasa maid Finnmárku leanastivra lea bivdan jo 19. guovvamánu 2015 beaiváduvvon reivves. Kystverket sáddii 22. guovvamánu 2017 reivves bivdojuvvon dieđuid.

Dat čujuha luonddumeahci stuorra luondduárvvuide, mat dovdojuvvojit bures ja deattuha ekosystema mánggamohkasašvuoda váilevuodaide. Dát guoská eandalii sierralágan ealliplankotonaide, guliid dego šákkoža (tobis.) diliid. NOF ja Sabima oidnet, ahte diehtovuodđu livččii galgan leat buoret ovdal loahpalaš mearrádusa dahkama. Daid mielas čiekŋudanmolssaevttuid livččii galgan buktit ovdan árabut Elkem As Tana doaimma ektui.

Daid mielas eahpesihkarvuotta dagaha mo fidnu váikkuha šákkožii. Daid ožžon oaivila mielde dieđu váilun ja eará áššit váikkuhit, ahte čiekŋudanfidnu šluhttejuvvo. Dat deattuhit dialoga mearkkašumi ja ráđđádallama Ramsar čállingottiin. Daid mielas livčči dárbblaš Ramsatf čállingotti (Ramsar Advisory Mission, RAM) ávkkástallan veahkin.

NOF ja Sabima čálle ain, ahte lea eahpečielggas leago jearaldat oktii dahkkon čiekŋudeapmi vai leago darbu ođasmahttit. Dat leat fuolas, ahte roggamat divvet vuosttas giđđaduvlliid oktavuodas. Lea váidalahtti, ahte ordnečiekŋudemiid dárbbu eai leat

čielggadallan. Dán dihtii doaimma viidodat lea eahpáčielggas. Daid mielas dáid galgá čielggadit boahttevuođas.

Daid mielas galgá dahkat proseassa, mii addá vástádusaid dasa mat šlájat leat doaibmabiju guovlluin. Lottit doibmet buriin indikáhtoriin, gos šákkoš lea ja makkár biebmá lea oažžumis ja sierra suorsalottiid juohkašumi galggašii čielggadit. Lea maiddá dehálaš dahkat mánggaid jagiid duohkáid ollan mañjákártemiid.

NOF ja Sabima fuomášuhttet, ahte guovllus ellet olu goalssit jo geassemánu rájes. Dán oktavuođas čujuhit artsobservasjon.no-rekistrenbargoneavvu dieđuide. Golssiid mearri lassána geassemánu 5 000 lottis borgemán badje 22 500 loddái. Daid mielas beaktillis dustenvuohkin vahátváikkuhussii lea meroštallat guovlluid ja áiggiid goas doaimma dahkkojuvvo.

NOF ja Sabima gehččet, ahte čiekŋudeapmi ja bohki čađa jotin govddit fávli váikkuhit rávdnjedilliide ja lundui. Sáttu šaddát gierddan ođđa báikkiide ja bieggá ja bárut dahet váikkuhusaid Fávlli nuljegn ja čiekŋudeapmi luitet stuorát báruid guhkkelii bohki sisosiide ja šáttu fievrasa. máärin. NOF ja Sabima bivdet ahte dát ášši árvvoštallo vuđolaččat váikkuhusčielggadusain. Čiekŋudanmássaid látnan dahkamis galgá dahkat oppalašgeahčastaga molssaeavttuin ja luondduárvvuin. Daid mielas maiddá molssaeavttolaš látnabáikkiin galgá dahkat rávdnjemihtidemiid.

NOF ja Sabima gáibidat maiddá vuđolaš árvvoštallama doaibmabiju váikkuhusain čázadagaid dillái. Dat vurdet oažžut vuđolaš oppalašgeahčastaga váikkuhusbires ja dálá diliin, masa dat váikkuhit ja mii lea čiekŋudeami ja látnamássaid vejolaš váikkuhusat

Kommeanta:

Láva govvádusas čilgejit árvvoštallamiid, ams váldo vuhtii Deanunjálmme luonddumeahcis ja Ramsar-guovllus. Lassin dahkat čáhceásahusa 12 §:a árvvoštallamiid Čáhceásahusa 12 1 heiveheami galgá vihkkehalat go dahket ovttaskas mearrádusaid ođđa doaimmain dahje čázadagaide čuohcán doaimmain, mat sáhte áitit birasmihttomeriid ollašuvvama. Dát árvvoštallan dahko láva govvádusas, mas gieđahallet láva váikkuhusaid.

Birasdoaimmahat lea Ramsar-soahpamušas vástidan Norgga dieđa- ja hálddahuseiseváldi. Doaimmahat lea ožžon almmuhusa lávvabarggu álggaheamis ja lávvaplánaevttohusa sáddemis cealkámušaide. Kystverket lea maiddá dieđihan doaimmahakkii 26. cuoŋománu 2018 čeahkkimis. Kystverketa dieđuid mielde Birasdoaimmahaga ja Ramsar-čállingotti gaskkas leamašan dialoga.

Deanunjálmme luonddumeahcis addojuvvon ásahusa V čuoggá 8 vuollečuoggás máinnašuvvo vejolašvuohta” čađahit dárbašlaš čiekŋudeami Giemašnjárgga rádjái”. Dat gullágo álggaheamis dahkon almmuhusas lean buoriduvvon fávli dán mearrádusa birii, lea hálddahusorgana ášši. Dát hálddahusorgana lea on Finnmárkku leanastivra. Jus fávlli buorideapmi ii gula dán mearrádussii, doaibmabidjohpi galgá árvvoštallojuvvot ođđasit luonddu mánggahámatvuođaga 46 § mielde.

Juovlavuona fávlli buoridanfidnu gullá Deanuvutnii johtán fávlli buorideapmái Kystverket lea dohkkehan strategiija, man mielde govdu mearramearkkat molsojuvvojit giddes mearkkaide. Mearramearkkaid leat molson jo jagiid áigge prioriserejuvvon dorvolašvuođadoaimman.

Dorvvolaš mearajohtima sihkkarastima várás Norgga čáziin ja fáhkkes bázahusaid dahkan birasvahágiid eastin gullet Kystverketa doaimma váldomihttomeriide. Dálá dilis fávllis dahká riskkaid Elkem ráktafanasjohtalus. Doarvá buori dorvvolašvuođadási ii sáhte fáhtet dušše čiekŋudemiin, merkejumiiguin ja váldimiin lovssabákku ođđasit atnui.

Sajádatláva vuođđun leat dál dahkamin váikkuhusčielggadusaid, main giddet fuomášumi earret eará dasa, mo doaibmabidju váikkuha lussii, šákkožii ja luonddumeahccái oppalaččat. Šákkoža guoskevaš váikkuhanvuođachielggadus vuođđuduvvá gieddebargui, mas dutkojuvvojit earet eará šákkoža orodanbáikkiid ja báikkiid, gos dat eai gávdno. Dárbbu mielde evttohuvvojit maiddá hehtejeaddji váikkuhusaid duostundoaibmajuid.

Jo gitta dasa leat gárvvistuvvon mánggat raporttat, main gieddahalloyvvo rávnnjiid, sáttomássaid sirdašuvvama ja eananávdnasiid dahkama látnan. Dát rapporta luvvet vuođu sajádatlávvabargui ja váikkuhusaid árvoštallamii.